MAPENDEKEZO YA MABORESHO YA MFUMO WA MASOKO YA KAHAWA TANZANIA

Wizara ya Kilimo.

5 Aprili 2019

UTANGULIZI

Serikali katika kuboresha usimamizi wa mazao ya kipaumbele katika msimu 2018/2019 ilifanya mabadiliko yaliyolenga kuimarisha vyama vya ushirika na kuvipa jukumu la;

- Kukusanya kahawa ya wakulima.
- kupeleka kahawa kwenye viwanda vya kukoboa na
- Kuuza kahawa kwenye masoko ya kahawa

MAFANIKIO YA MFUMO

Mfumo umeonekana kuwa na mafanikio kama vile;

- Takwimu za wakulima na uzalishaji wa kahawa kupatikana kwa usahihi.
- Kupungua kwa kahawa inayouzwa katika mfumo usio rasmi
- Kuimarika kwa ubora wa kahawa
- Kuweza kupanga mipango ya maendeleo

MAFANIKIO YA MFUMO

- Kuwezesha wakulima kupungaza gharama za uzalishaji kwa kuagiza pembejeo kwa pamoja

- Kuwezesha serikali za mitaa na serikali kuu kupata mapato yake kulingana na uzalishaji.

- Wakulima kuwa na nguvu ya kujadili bei (bargaining power)

CHANGAMOTO

Pia utekelezaji wa mfumo huu mpya ulikuwa na changamoto zifuatazo;

- Kushuka kusikotarajiwa kwa bei ya kahawa katika soko la Dunia
- Kiasi kikubwa cha kahawa kuingizwa katika mnada mmoja kushinda mahitaji ya wanunuzi.
- Malipo ya awali kwa wakulima kuchelewa kutolewa kutokana na kahawa kuchelewa kupelekwa sokoni.

CHANGAMOTO….

- Mahusiano kati ya wauzaji kahawa na makampuni ya nje ya kununua na kukaanga kuwa katika hali ya wasiwasi.

- Baadhi vya viwanda vya kukobolea kahawa kutokufanya kazi hasa vile vya makampuni binafsi

- Kuathirika kwa ubora wa kahawa ya Arabika kutokana na Ombwe la utaalam wa shughuli za kusimamia na kuendesha viwanda vya awali vya kuchakata kahawa (CPU)

UBORESHAJI MFUMO WA MASOKO

- Kutokana na changamoto zilizojitokeza Bodi ya kahawa ilipokea maelekezo ya kuboresho masoko ya kahawa yaliyotolewa na Mh. Waziri Mkuu ya kuanzisha minada katika maeneo ya uzalishaji.

- Ilielekezwa kuwa minada ya kahawa ianzishwe katika kanda zifutazo;

- Songwe) - Songwe,Mbeya, Katavi
- Kagera- Kagera, Kigoma Mara na Mwanza
- Ruvuma- Ruvuma, Iringa, Njombe
- Kilimanjaro- Kilimanjaro, Arusha, Manyara, T[illegible]ga Morogoro

Minada hii ya kanda ilitarajiwa kuwa na faida zifuatazo:

- Wazalishaji kahawa watashiriki na kuona utaratibu mzima, jinsi kahawa yao inavyouzwa

- Kupunguza tatizo la malipo ya wakulima kuchukua muda mrefu kutokana na utaratibu mrefu uliopo wa masoko ya kahawa
- Kutangaza sifa za kahawa zinazopatikana kutokana na mazingira ya uzalishaji (Appelation);

- Wazalishaji kahawa watapata mrejesho kwa njia rahisi na sababu zilizosababisha kupata bei waliyopata Mf. mapungufu ya ubora

- Kupunguza gharama za usafirishaji wa sampuli kwenda kwenye soko la kitaifa (Central Auction).

UTEKELEZAJI WA MAAGIZO

Bodi ya Kahawa ilianza utekelezaji wa maagizo haya kwa kufanya yafuatayo

- kufanya uhamasishaji na kutoa ufafanuzi wa utaratibu mpya
- kupata maoni ya wadau
- Awali pendekezo lilikuwa minada ya kanda iwe ya kahawa ghafi ili kupungua muda wa malipo ya wakulima kutokana na mlolongo mrefu wa masoko ya kahawa

Maoni ya kanda za Mbeya/Songwe na Ruvuma

Mahitaji yao ni minada ya kahawa safi na si ghafi kama inavyopendekezwa awali na walitoa

sababu zifuatazo:

- Kuuza kahawa ghafi kutawarudisha nyuma wakulima kwa kuwa watauza kahawa bila ya kuzingatia madaraja;
- Kuuza kahawa ghafi kunaweza kuongeza kiasi cha kahawa inayouzwa katika mfumo usio rasmi.
- Wakulima watatumia fursa hiyo ya minada kukutana na wanunuzi wa kahawa yao.
- Kupungua kwa gharama ya kusafirisha sampuli.

Maoni ya wadau Kanda ya Kagera

Wadau wa kahawa wa kanda ya Kagera walipendekeza kuwa minada inayotakiwa kufanyika kwenye kanda hiyo ni minada ya kahawa ya maganda,wakitoa sababu zifuatazo;

- Itapunguza muda wa malipo ya kahawa.
- Itapunguza gharama za usafirishaji wa sampuli
- Itaondoa hatari kwa mkulima inayotokana na kubadilika kwa bei (Risk)
- Kutangaza sifa za kahawa inayopatikana kutokana na mazingira ya uzalishaji.

UCHAMBUZI WA MAONI

Baada ya kupata maoni hayo ya wadau, tathmini ya mifumo mbalimbali ya masoko ya kahawa iliyopo nchini ilifanyika kama ifuatavyo:

MINADA YA KANDA(Kahawa Ghafi)

- Faida
  - Kufupisha muda wa malipo ya wakulima
  - Kupunguza gharama za kuongeza thamani
  - Kumuondolea mkulima risk zitokanazo na tabia ya masoko ya kahawa
  - Kupanua wigo wa wawekezaji wenye viwanda kupata malighafi
- Changamoto
  - Kukosa manufaa ya bei inayotokana na ubora
  - Uwezekano wa kuchochea biashara isiyo rasmi

MINADA YA KANDA(Kahawa Safi)

Faida

- Kupunguza gharama za usafirishaji sampuli
- Kuongeza ushiriki wa wakulima kwenye minada, hivyo kupunguza malalamiko kuwa wanaibiwa
- Kuongeza fursa za biashara na uwekezaji

MINADA YA KANDA (Kahawa Safi)

Changamoto

- Kupunguza kiwango cha kahawa kinachopatikana sokoni kwa sababu kiasili kahawa huiva kwa viwango tofauti,.
- Kuongeza gharama za uendeshaji kwa wanunuzi kahawa kwa kuwa yatalazimika kufungua ofisi za uendeshaji katika kila maeneo ambayo mnada utaendeshwa.
- Kupungua kwa aina ya bidhaa zinazopatikana sokoni
- Kuongezeka kwa gharama za kuendeshea minada kwa kuwa itahitajika kujenga maabara za kutathmini ubora wa kahawa katika maeneo ya uzalishaji zenye kukidhi viwango vya kimataifa;

MINADA YA KANDA (Kahawa Safi)

- Kuongeza gharama za utunzaji kahawa kwenye maghala ya bandarini kwa kuwa upatikanaji wa mzigo ni kidogo kidogo.
- Idadi ya wanunuzi wakubwa wanaonunua kahawa mnadani (*Coffee Traders*) ni wanne, hivyo itawawia vigumu kuhudhuria minada yote hivyo kuanza kutumia watu wa kati (middlemen) kwenye kununua kahawa;
- Kupungua kwa bei ya kahawa kutokana na kuongezeka kwa gharama za kufanya biashara kwa kuwa wanunuzi watalazimika kusafiri kila eneo la mnada kununua kahawa
- Muda uliobaki kabla ya msimu mpya kuanza hautoshi kwa wanunuzi kufanya maandalizi ili kushiriki katika minada kikamilifu.

MNADA WA KITAIFA(CENTRALIZED AUCTION)

- Faida
  - Wanunuzi wanaweza kupata kahawa ya nchi nzima katika eneo moja.
  - kuongeza utambuzi wa bei (price discovery).
  - Ni soko rejea (reference market) kwa vyama vya ushirika na wazalishaji wengine wa kahawa.
  - Kutangaza kahawa za Tanzania.
  - Kuimarika kwa mfumo wa upatikanaji wa takwimu za uzalishaji na mauzo ya kahawa.
  - Kahawa inauzwa ikiwa katika maeneo ya uzalishaji.

MNADA WA KITAIFA (CENTRALIZED AUCTION)

- Changamoto
  - Gharama za sampuli.
  - Ushiriki mdogo wa wakulima kwenye mnada (physical presence).
  - Wanunuzi wachache.
  - Utaratibu mrefu wa malipo.

SOKO LA BIDHAA (TMX)

- Faida
  - Unaendeshwa katika mfumo wa kisasa.
  - Mfumo wa uendeshaji wa soko hili hauna tofauti sana na uendeshaji wa mnada wa kahawa wa sasa wa Kitaifa.
  - Uwezekano wa kuwashirikisha wakulima katika maeneo ya kanda (price tickers).
  - Kuna uwezekano wa kuongeza idiadi ya washiriki wa mnada kupitia ushiriki wa kimtandao.
  - Kupunguza muda wa malipo kwa kutumia mfumo wa T+1.

SOKO LA BIDHAA (TMX)

- Changamoto
  - Mfumo haujawa tayari, matarajio ni kwamba TMX itatumia mfumo wa sasa wa uendeshaji wa minada katika kipindi cha mpito.
  - Mfumo mpya unaohitaji elimu na uhamasishaji (capacity building) kwa wadau.

SOKO LA MOJA KWA MOJA (DIRECT EXPORT)

- **Faida**
  - Kuwepo kwa mahusiano ya kibiashara kati ya wazalishaji na wanunuzi wa kahawa.
  - Inatoa bei nzuri kulinganisha na bei ya mnada.
  - Uhakika wa soko na bei kwa muda mrefu.
  - Ubora wa kahawa ya Tanzania.
  - Ufuatiliaji wa kahawa kutoka kwa mnunuzi (traceability).

SOKO LA MOJA KWA MOJA (DE)

- Changamoto
  - Kukosekana kwa uwazi katika makubaliano
  - Wakulima wadogo kushindwa kutekeleza wajibu wa kimikataba pindi bei zinapobadilika.
  - Utegemezi wa makampuni binafsi na mawakala kupata mikataba.
  - Kutimiza viwango vya juu vya ubora vinavyohitajika.

SOKO LA VIWANDA VYA KUSINDIKA (INSTANT COFFEE)

Faida

- Kupata bei nzuri kutoka na kuongeza thamani
- Kusaidia ukuaji wa viwanda na hivyo kuongeza ajira na mapato.

Changamoto

- Soko dogo kutokana na uchache wa viwanda
- Uwezekano wa kuchelewa malipo ya wakulima kutoka na utaratibu mrefu

MAPENDEKEZO YA MFUMO 2019/2020

Kutokana na uchambuzi huo mapendekezo ya kuboresha mfumo wa masoko ya kahawa ili uwe kama ufuatavyo:

KUBORESHA SOKO LA MOJA KWA MOJA (DIRECT EXPORT)

Inapendekezwa kuwa kiasi kikubwa iwezekanavyo cha kahawa kiuzwe katika mfumo wa Soko la moja kwa moja kwa utaratibu wa ***forward sale*.**

Mfumo huu utafanya kazi kama ifuatavyo;

- Makubaliano yataingiwa kati ya wanunuzi wa kahawa na vyama vya ushirika chini ya usimamizi wa serikali.

Soko la moja kwa moja…

- Makubaliano hayo yatahusisha upangaji wa bei kutokana na ubora na mwenendo wa bei kwenye soko la dunia.

- Makubaliano yanaweza kufikiwa hata kabla ya kahawa kuvunwa.
- Mnunuzi wa kahawa atatakiwa kuwezesha shughuli mbalimbali ikiwemo malipo ya awali ya kahawa(prefinancing), shunguli za ugani, ubora n.k

Soko la moja kwa moja…

- Bodi ya kahawa itasimamia kuhakikisha makubalino yanatekelezwa.

- TCB itatoa cheti cha kuthibitisha ubora wa kahawa
- Pia wazalishaji wengine wenye masoko maalum wataruhusiwa kuuza kahawa yao ya madaraja yote kwenye mfumo wa DE

2. MINADA YA KAHAWA YA KANDA (KAHAWA GHAFI, KAHAWA SAFI)

Bodi ya Kahawa itaendesha minada ya kahawa ya kanda kwa kuuza kahawa safi kwenye kanda za

- Mbeya/Songwe,
- Ruvuma
- Kaskazini (Kilimanjaro)

Minada ya kahawa ghafi (Dry Cherries) kwa kahawa ya kanda ya ziwa (Kagera) **Katika maeneo yatakayotangazwa.**

3. MNADA WA KITAIFA

- Mnada wa kitaifa utaendelea na utaendelea kufanyika kuuza kwa taratibu zilizopo wakati taratibu za kuhamishia mauzo ya kahawa kwenye soko la bidhaa (TMX) zikiendelea.

- Mara taratibu za kuhamishia mauzo ya kahawa kwenye soko la TMX zikikamilika pia wataendesha minada ya kanda,

- Bodi ya Kahawa itabaki na kazi yake ya msingi ya usimamizi.

HITIMISHO

- Serikali inaamini kuwa mifumo hii pendekezwa itapunguza changamoto za masoko zilizojitokeza katika msimu wa 2018/2019

- Mifumo hii imezingatia matakwa ya wadau wa kahawa nchini na hivyo kuweka wigo mpana zaidi wa masoko ya kahawa nchini.

- Katika mfumo huu vyama cha ushirika havitabanwa kuuza kahawa kwenye aina moja ya soko, chama husika kitatafakari na kuamua soko lenye tija kwa mauzo ya kahawa za wanachama wake.

ASANTENI SANA